

Archiwa rodu Łosiów – przykład dziedzictwa rozproszonego

Ród Łosiów herbu Dąbrowa, odnotowany już w XIV wieku, piszący się z Krzynowłogi, a potem z Grodkowa, wywodził się z Mazowsza. W XVII w. Łosiowie mieli już dobra i urzędy na terenie Pomorza, Wielkopolski oraz na Ukrainie. W XVIII w. odnotowani byli już na terenie kilku województw, piastowali godności senatorskie, natomiast w XIX w. mieszkali i posiadali dobra na terenie zaboru rosyjskiego i austriackiego. Członkowie tego rodu odnotowani są w dziejach powstań narodowych, a także literatury i sztuki. Zainteresowania historyczne przynajmniej kilku z nich spowodowały gromadzenie archiwów rodzinnych, a także innych pamiątek. Przy dużym rozrodzeniu rodu, zamieszkującego do 1939 r. głównie w województwie krakowskim, lubelskim i lwowskim, poniekąd naturalnym zjawiskiem było rozproszenie tych zbiorów, przy czym największa ze znanych części ich archiwaliów trafiła w l. 40. ubiegłego wieku do Archiwum Państwowego w Lublinie. Utworzony zespół *archiwalny* Archiwum Łosiów to w zasadzie trzy odrębne archiwa: Wincentego Łosia (1857–1918), pochodzącego z Krakowa, od 1884 r. mieszkańca Ożarowa k. Nałęczowa i od 1910 r. znów Krakowa, znawcy sztuki i literata; jego brata Witolda (1863–1947), właściciela Piotrowic w woj. lubelskim; ich krewnego Stanisława Łosia (1890–1974), przedwojenne go dyplomaty, później profesora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, którego żona Marta z Budnych była właścicielką majątku Niemce, w woj. lubelskim.

Archiwum to zawiera archiwalia od XVI wieku do l. 70. XX w. o bardzo różnicowanych treściach i formach, m.in. rozliczne dokumenty o charakterze prywatnym i publicznym, korespondencję urzędową i prywatną, akta sądów szlacheckich dotyczących Łosiów, starodruki „łosiowskie”, duży zbiór fotografii z XIX i XX w., w tym wizerunków rodzinnych, rysunków i grafik, niektóre z nich to prace znanych twórców.

Część archiwaliów nadal znajduje się w posiadaniu rodziny, natomiast w Lwowskiej Bibliotece im. Wasyla Stefanyka we Lwowie stanowią niewielki zespół „Archiwum Łosiów” z aktami z XIX i XX w. (fond nr 198). Archiwalia te weszły do zasobu biblioteki prawdopodobnie w czasie

II wojny światowej, a zawierają materiały związanych ze Lwowem, a następnie Podkarpaciem: Jerzym Łosiem (1891–1936), jego żoną Marią Czeczal-Nowosielecką i ich synami Włodzimierzem, Stanisławem i Aleksandrem (21 j.a.), w tym również materiały związane z wyżej wymienionymi przedstawicielami rodu.

Poza tym w teście bibliotece, w Zbiorze Aleksandra Czołowskiego (fond 141), powstałym w efekcie prac znanego lwowskiego historyka i archiwisty, znalazło się kilkanaście dokumentów Łosiów z XVIII i XIX w., głównie prawnomajątkowych (opys III nr 289). Również sam zbiór uległ podziałom i w części znajdującej się w Polsce, w Archiwum Głównych Akt Dawnych w Warszawie (zespół nr 388) oraz Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu także znajdują się materiały pochodzące z archiwów Łosiów.

Archiwalia Łosiów, rozproszone na skutek zmian państwowości terenów, które zamieszkiwali, oraz w wyniku przemieszczeń samych akt w celu włączenia do kolekcji, pozostaną zapewne w takim stanie, dlatego też dla potrzeb badań naukowych w takich przypadkach cenna jest pełna informacja o nich, której warunkiem jest właściwe uporządkowanie archiwaliów. Kolejny etap prac to wykonanie kopii – zeskanowany jest już np. drobny fragment ze Zbioru Czołowskiego w Bibliotece Lwowskiej, miejmy nadzieję, że w przyszłości, po zakończeniu opracowania, zdigitalizowane zostanie również Archiwum Łosiów przechowywane w zasobie Archiwum Państwowego w Lublinie.